

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio secunda. Vtrum habens gratiam possit mereri gloriam de
condigno.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

meritum: non tamen sine libero arbitrio proueniunt nostra merita que Deus remunerat, quae probat per August. Postea dicit quod ex praemis potest accipi qualiter praesentis gratia meretur augeri, & quid sit illa gratia, utrum sit virtus, an non. Ex si virtus, utrum sit actus, an non. Patet enim ex dictis quod gratia sit virtus, nec est actus ipse, sed causa actus, non tamen sine libero arbitrio, quod autem August. supra dicit usum lib. arb. esse virtutem, accipienda est ibi virtus pro actu virtutis, alias sibi contradiceret: unde de ipsa gratia, quae est idem quod ipsa virtus, non est usum lib. arb. sed ex ea est talis usus. Postea dicit quod alii qui dixerunt virtutes esse bonos vsus, vel actus naturalium potentiarum, actus dico interiores qui sunt in mente quos Deus in homine facit quantum dicantur esse ipsius lib. arb. Exteriores vero actus qui per corpus exercentur non sunt virtutes, sed opera virtutum, unde quod Aug. dicit opera virtutum esse bonum usum naturalium potentiarum dicit esse intelligendum de actu exteriori, quod vero dicit virtutem esse usum lib. arb. intelligendum est de vsu interiori. Postea dicit quod hoc videtur confirmari auctoritate Aug. qui dicit quod fides est credere quod non vides, sed credere est motus mentis & charitas est motus animi similiter. Vltimo respondet ad has auctoritates quod sicut charitas est motus animi, quia est gratia quae mouetur animus ad diligendum. Sic fides est ipsum credere, quia est virtus qua creditur, quam expositionem auctoritatis confirmat. Et in hoc terminatur sententia lectionis, &c.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum virtus sit habitus.

Tho. 1. 2. q. 55. ar. 1.

Circa distinctionem istam primo queritur, utrum virtus sit habitus. Et videtur quod non, quia secundum Philosophum primo caeli, virtus est vltimum de potentia. Sed vltimum quod fit in potentia est actus, ergo virtus est actus & non habitus.

2. Item medium est de natura extremorum, sed virtus est medium inter passiones, ergo & ipsa est passio, non ergo habitus.

3. IN contrarium est quod dicit Aug. quod virtus est bona qualitas mentis, &c. sed non est in aliqua specie qualitatibus nisi in habitu (vt patet deducendo per omnes species qualitatibus quas enumerat Philosophus in praedicatione mentis) ergo &c.

4. **R**ESPONSIO. Nomen virtutis tractum est à vi, vel à violentia, unde Philosoph. 1. caeli distinguens inter motum naturalem & violentum, dicit quod motus violentus est à virtute id est, à violentia. Sed quia violentiam non potest inferre nisi potentia maior, & quodam modo praedominans, ideo nomen virtutis tractum est ad denominandum perfectionem potentiae respectu actus, potest autem dupliciter attendi perfectio potentiae respectu actus. vno modo quantum ad essentiam actus, & sic dicitur potentia perfecta quae potest in supremum actus sibi debiti. Sicut si fortitudo corporalis hominis est ferre centum libras qui hoc potest habet perfectam fortitudinem & hanc perfectionem dicit virtus potentiae naturalis, iuxta quem modum dicit Arist. 1. caeli, quod virtus est vltimum de potentia, id est, attenditur potentia prout potest in supremum & vltimum actus sibi debiti. Alio modo accipitur perfectio potentiae respectu actus quo ad eius determinationem, potentia enim quae indeterminata est ad bene & male agere (sicut intellectus potest verè vel falsè intelligere, voluntas bene vel malè eligere) perficitur cum ad illud quod est bonum & conueniens determinatur, vt enim malum sonat in defectum, sic bonum in perfectum, & ideo illud quod determinat intellectum ad rectè intelligendum, vel appetitum ad rectè appetendum dicitur eorum virtus & sic loquitur Philosoph. de virtutibus per totum librum Ethicorum &c. 7. Physico, cum dicit quod virtus est dispositio perfecta ad optimum.

5. Sic loquimur nos de virtute, de qua dicendum est quod est habitus. Quod patet per rationem Arist. 2. Ethic. quia quid est in anima per comparisonem ad actus quibus rectè vel non rectè vtimur est potentia vel habitus, vel actus (vt per actum comprehendamus non solum operationem

Qvæstio I.

177

appetitus sententiae quae passio dicitur de qua Philosoph. solum ibi loquitur, quia solum inquit de virtutibus moralibus quae vt plurimum perficiunt appetitum sententium, sed etiam per actum intelligamus omnem operationem cuiuslibet potentiae quae potest esse subiectum virtutis, quia nunc loquimur generaliter de virtute, virtus autem vt nunc accipitur est aliquid in anima in ordine ad actus quibus rectè, vel non rectè vtimur vt dictum est, ergo est potentia, vel habitus, vel actus, sed non est potentia, vel actus, ergo est habitus. Quod autem non sit potentia, patet quia potentiae insunt nobis à natura, virtus autem non, sed vel ex acquisitione, vel infusione. Item secundum potentiam non dicimur boni vel mali, secundum virtutes autem dicimur boni vel mali, quare &c. Quod vero nec ipsa virtus actus esse possit, nisi accipiat pro actu primo qui est forma dans esse virtuosum, constat. Nam accipiendo actum pro operatione, virtus non est actus, quia tunc homo non diceretur virtuosus, nisi actu operaretur, quod est inconueniens, quia dormiendo semper amitteretur virtus: relinquitur ergo quod virtus sit habitus.

6. **A**D primum argumentum patet responsio ex dictis, aliter enim accipitur virtus hic & ibi.

7. **A**D secundum dicendum quod virtus non est medium inter duas passiones, puta inter superabundantiam & defectum: sed est habitus perficiens potentiam ad medio modo appetendum, vt non appetatur aliquid delectabile, vel fugiatur aliquid triste, superabundanter, vel deficienter, sed medio modo prout ratio determinat.

QVÆSTIO SECVNDA.

Vtrum habens gratiam possit mereri gloriam de condigno.

Tho. 1. 2. q. 109. ar. 5. & q. 114. ar. 3.

Deinde queritur, utrum habes gratiam possit mereri gloriam de condigno. Et videtur quod sic, quia sicut se habet peccatum ad gehennam, sic opus meritorium ad gloriam: sed per peccatum meremur ex condigno penam gehennae, ergo per bonum opus cum gratia meremur ex condigno gloriam.

2. Item quod redditur secundum rectum iudicium, videtur esse merces condigna, vel ex condigno debita, sed vita aeterna redditur secundum rectum iudicium, secundum illud 2. ad Tim. 4. In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex: ergo &c.

3. **I**N contrarium est, quia inter opera meritoria maxime videntur esse meritoria sanctorum passiones & tamen illae non sunt meritoriae de condigno. Dicit enim Apostolus ad Rom. 8. Non sunt condignae passiones huius temporis ad futuram gloriam, ergo &c.

4. **R**ESPONSIO. Dicunt quidam quod habens gratiam potest ex condigno mereri gloriam, quod probant sic, vbi est aequalitas proportionis inter meritum & praemium, ibi potest esse meritum de condigno, sed inter opus informatum gratia, & inter gloriam est aequalitas proportionis, licet ibi non sit aequalitas quantitatis: ergo &c. maior patet, est enim duplex aequalitas, scilicet, quantitatis & proportionis: quantitatis quae est secundum aetimationem rei ad rem absolutè, vt est in emptionibus & venditionibus. Et haec aequalitas spectat ad iustitiam commutativam. Aequalitas proportionis est quando sic se habet res ad rem, sicut persona ad personam secundum excessum vel defectum. Et haec pertinet ad iustitiam distributivam. In redditione autem praemii pro merito magis seruatur forma distributionis, quam commutationis, quum Deus reddet vnicuique secundum opera sua, nihil à nobis accipiens: ergo inter praemium & meritum sufficit aequalitas proportionis, & haec fuit maior. Probarur minor, licet enim opus gratia informatum non sit tantum bonum in quantitate, sicut est gloria, tamen est ibi aequalitas proportionis tantum enim vel plus excedit Deus hominem, quantum excedit gloria gratiam, nec maius est Deo nobis gloriam tribuere, quàm nobis actum virtutis exhibere: ideo est ibi aequalitas proportionis, quae sufficit ad meritum de condigno, vt dictum est, ideo &c.

Z 5 Sed

5 Sed hic est duplex defectus. Primus in hoc quod red dicitur primum pro merito pertinet ad iustitiam distributivam. Si enim alicui qui servit communitati retribuat merces pro servitio imperto, non esset hoc distributivum iustitiae, sed commutativum, quia considerare habitudinem rei ad rem, vel actionis ad passionem, non habito principali respectu ad habitudinem personae ad personam, pertinet ad iustitiam commutativam, & non ad distributivam, distributiva enim iustitia per quae bona communia dantur personis privatis, in quantum sunt partes civitatis primo respicit ad proportionem personarum, ex qua concludit proportionem rerum distribuendarum, ut quanto persona maiorem principalitatem habet in communitate, tanto plura de bonis communibus recipiat. Sed commutativa iustitia contrario primo respicit ad habitudinem rei ad rem, sicut in commutationibus, puta in emptione & venditione vel ad habitudinem actionis ad passionem, ut in iniuriis vindicandis vel puniendis. Ad conditionem autem personae facit ad quantitatem rei, vel iniuriam, sicut maior est iniuria, si percutiatur princeps quam si percutiatur privata persona. Sic igitur considerare habitudinem rei ad rem, vel actionis ad passionem, siue in bonis siue in malis, non habito principali respectu ad habitudinem personae ad personam, pertinet ad commutativam iustitiam & non ad distributivam. Sed in redditione premium & poenae pro meritis & culpis attenditur principaliter habitudo actionum, ut cuius actio fuit melior plus premietur, cuius deterius plus puniatur, nec habetur respectus ad conditionem personarum, nisi quatenus faceret differentiam actionum, ergo &c.

6 Secundus defectus est in hoc quod male accipitur hic aequalitas proportionis, quae pertinet ad iustitiam distributivam. In iustitia enim distributiva non attenditur proportio rerum secundum proportionem dantis & accipientis, sed secundum proportionem personarum accipientium, ut quanto quis maiorem principalitatem habet in communitate, tanto plus de bonis communibus accipiat ut dictum est. In proposito autem non servatur iste modus proportionis, sed sumitur proportio meriti ad premium, secundum proportionem merentis & praemiantis, seu dantis, & accipientis, quod non convenit iustitiae distributivae. Alioquin si princeps distribueret bona communia alicuius civitatis civibus, plus acciperet unusquisque, quam si ea distribueret proconsul. Et si proportio meriti de condigno, ad premium sic attenditur, illi qui locant operas suas plus merentur ex condigno colendo agros divitis quam pauperis, & operando in opere regis, quam civis, quod est falsum, patet ergo quod reddere premium pro merito, non pertinet ad iustitiam distributivam, sed ad commutativam quae respicit aequalitatem quantitatis, quae nullo modo est inter opus nostrum, quantumcumque gratia informatum, & gloriam, propter quod nondum apparet qualiter possumus gloriam mereri de condigno.

7 Ideo dicitur, aliter tamen tenendo eandem conclusionem, scilicet quod convenit mereri de condigno vitam aeternam, quia inter opus gratia informatum & gloriam est aequalitas non solum proportionis, sed quantitatis. Cuius aequalitatis duplex assignatur modus. Primus quia opus nostrum consideratum secundum substantiam operis & ut procedit a libero arbitrio, non sit condignum gloriae propter maximam inaequalitatem, tamen secundum quod procedit ex gratia Spiritus sancti. sic valor eius attenditur secundum virtutem Spiritus sancti movens nos in vitam aeternam: & est ibi quaedam aequalitas inter meritum & premium, ita ut iam non solum sit meritum de congruo, sed etiam de condigno.

8 Secundus modus est, quia gratia Spiritus sancti quam habemus, etsi non sit aequalis gloriae in actu, est tamen aequalis in virtute, quia est quoddam seminarium gloriae. Semine autem animalis, vel arboris in virtute est totum animal & tota arbor. Confirmant autem quidam hanc opinionem dupliciter. Primo quia plus meretur homo cum gratia, quam sine gratia. Sed ante gratiam meremur de congruo, ergo post gratiam meremur de condigno. Secundo quia sicut peccatum veniale est peccatum secundum quid, & mortale est peccatum simpliciter. Sic meritum de

congruo est meritum secundum quid, & meritum de condigno est meritum simpliciter: si ergo non contingeret mereri gloriam de condigno simpliciter, esset dicendum quod nullus mereretur gloriam, quod videtur esse inconveniens.

9 Sed nec ista valent, quod enim primo dicitur de motione Spiritus sancti non valet, quia valor actus nunquam est a motore, nisi ratione alicuius formaliter existentis in actu vel in potentia elicitiva actus, agens enim non perficit passum secundum seipsum, sed secundum aliquid immisum. Spiritus etiam sanctus movet ad actus qui non sunt meritorii (ut prophetae) ut apparet de Balaam. numeri. 23. & 24.

10 Quod autem dicitur de gratia quod aequatur gloriae in virtute, quia est eius seminatum, patet quod metaphoricè dicitur: non enim est semen, nisi respectu eorum quae educuntur de naturali potentia creaturae, quod non convenit gloriae, sicut nec gratiae.

11 Rationes etiam non valent: quod enim primo dicitur quod plus meremur cum gratia quam sine gratia, dicendum quod plus meremur cum gratia, quam sine gratia, quantum ad quantitatem meriti, sed non quantum ad tale genus merendi, quia est in nobis simpliciter impossibile ut statim videbitur. Quod postea dicitur, quod sicut peccatum veniale est peccatum secundum quid, sic meritum de congruo est meritum secundum quid. Dicendum est quod peccatum veniale factum ex deliberatione est peccatum simpliciter & qui diceret quod mentiens iocose ex deliberatione non peccaret, falsum diceret. Et eodem modo qui diceret quod meritum de congruo non sit meritum, falsum diceret, ut postea patebit.

12 Dicendum est ergo quod prout dictum fuit lib. 1. dist. 27. quae 2. Meritum de condigno subdistinguitur, quia quoddam est meritum de condigno large sumpto pro quadam dignitate quam deus ex ordinatione requirit in operibus nostris, ad hoc ut remunerentur vita aeterna. Et haec dignitas est in nobis per gratiam & charitatem habituales, ut declaratum fuit ibidem. Aliud est meritum de condigno strictè, & proprie accepto, & tale meritum est actio voluntaria propter quam alicui debetur merces ex iustitia, sic quod si non reddatur ille ad quem pertinet reddere iniuste facit, & est simpliciter & proprie iniustus & tale meritum de condigno inveniunt inter homines, sed non est hominis ad Deum. Quod patet, quia quod redditur potius ex liberalitate dantis quam ex debito operis non cadit sub merito de condigno strictè & proprie accepto, ut expositum est. Sed quicquid a Deo accipimus, siue sit gratia, siue sit gloria, siue bonum temporale, vel spirituale (praecedente in nobis propter hoc quocumque bono opere) potius & principaliter accipimus ex liberalitate Dei, quam reddatur ex debito operis, ergo nihil penitus cadit sub merito de condigno sic accepto. Maior patet ex ratione meriti de condigno prius posita. Minor probatur, quia facilius & minus est reddere aequivalens eius quod quis accepit ab alio, quam eum constituere debitorè, (quia ad constituendum eum debitorem, requiritur quod plus reddat quam accepit, ut si ratione plurium alius efficiatur debitor) sed nullus potest reddere Deo aequivalens dicente Philosopho. 8. Ethic. quod in his quae sunt ad deos & ad parentes impossibile est aequivalens reddere: ergo multo minus est possibile, quod ex quocumque nostro opere deus fiat nobis debitor, ita ut si non redderet debitum esset iniustus.

13 Causa autem huius est, quia & illud quod sumus & quod habemus, siue sunt boni actus, siue boni habitus seu usus, totum est in nobis ex liberalitate divina gratis dante & conservante. Et quia ex dono gratuito nullus obligatur ad dandum amplius, sed potius recipiens magis obligatur danti, ideo ex bonis habitibus, & ex bonis actibus, siue visibus nobis a deo datis Deus non obligatur nobis ex aliquo debito iustitiae ad aliquid amplius dandum, ita quod si non dederit sit iniustus, sed potius nos sumus Deo obligati.

14 Et sentire, seu dicere oppositum est temerarium seu blasphemum propter quod si decedenti in gratia Deus non daret gloriam nihil iniustum faceret. Et si habenti gloriam auferret eam non esset iniustus. Quinimo si quis

10. 3. d. 20.
9. l. m. 4.

conqueretur de hoc posset ei dicere Deus illud euangelizatum, an non licet mihi quod volo facere, an oculus tuus nequa est, quia ego bonus sum. Et ille qui hoc pateretur debere dicere illud Iob. Dominus dedit, dominus abstrahit, sicut domino placuit, ita factum est, fit nomen domini benedictum, quia quia omne bonum fit ex gratuito dei dono, ex hoc quod Deus dat quaedam non obligatur ad danda alia, ita ut non dabo fit iniustus, & si quid pro bonis operibus nostris nobis datur vel redditur potius & principaliter est ex liberalitate Dei dantis, quam ex debito nostri operis. Et sic patet propositio minor & per consequens ratio.

15 Quod si quis dicat, quod quauis Deus non constituitur nobis debitor ex aliquo nostro opere, constituitur tamen debitor ex sua promissione qua ex primum scriptura Iacobi. Beatus vir, &c. Et sequitur, accipiet coronam vitam, quam re promittit deus diligentibus se. Non valet, propter duo. Primum est, quia promissio diuina in scripturis sanctis non sonat in aliqua obligationem, sed insinuat mentem dispositionem liberalitatis diuinae. Secundum est, quia quod redditur, non ex debito praecedentis operis, sed ex promissione praecedente, non quidem redditur ex merito operis de condigno, sed solum vel principaliter ex promissione. Et ita non est ibi illud debitum de quo loquimur.

16 Et sic patet quod meritum de condigno strictum & proprium sumptum, videlicet pro actione voluntaria propter quam operanti debetur merces ex iustitia, sic quod si non reddatur ille ad quem pertinet reddere iniuste facti & est simpliciter & proprie iniustus, non est hominis ad Deum. Et ideo propter tale meritum, cum sit homini simpliciter impossibile, non est necesse in nobis ponere gratiam vel charitatem habituale. Et si poneretur, frustra poneretur. Sed solum per gratiam est in nobis istud meritum de condigno, quod Deus ex sua ordinatione gratuita requirit in operibus nostris ad hoc ut remunerentur vita aeterna. Et hoc meritum est medium inter meritum quod est simpliciter de congruo & ante gratiam, & meritum quod est simpliciter de condigno, & ideo comparatur ad utrumque potest dici utrumque, quia comparatur ad meritum ante gratiam potest dici de condigno. Et comparatur ad meritum de condigno simpliciter potest dici de congruo.

17 Huius autem sententiae concordat communis doctrina, quae ponit quod sicut reddere iustum premium pro re accepta ab aliquo est actus iustitiae, ita recipere mercedem vel premium laboris nostri operis est actus iustitiae. Et ideo in illis in quibus est simpliciter iustum etiam simpliciter ratio meriti, & praemii, seu mercedis, in quibus autem non est simpliciter iustum, sed secundum quid, in his non est simpliciter ratio meriti, sed secundum quid, inter Deum autem & hominem, non potest esse iustum simpliciter, sicut nec aequale, sed solum iustum secundum quid, scilicet dominatum, quia totum bonum quod est hominis est Dei & a Deo, & multo amplius, quam actiones serui sunt sui domini in humanis, propter quod meritum hominis apud Deum non potest esse meritum simpliciter de condigno, sed solum secundum praesuppositionem diuinae ordinationis, ita scilicet ut homo id consequatur a Deo per suam operationem quasi praemium vel mercedem, ad quod Deus eius virtutem operandi deputauit quae virtus operandi ad merendum beatitudinem est non solum potentia voluntatis, sed habitus gratiae, vel charitatis.

18 Ad primum argumentum dicendum quod non est simile de merito & de demerito, quia qui in toto alteri obligatur tanto ex sua ingratitudine plus demeretur quanto plus recipit: sed qui totum habet ab alio totum ei debet, nec potest eum constituere debitorem quod requiritur ad meritum de condigno, ut dictum est.

19 Ad aliud dicendum quod Apostolus non dicit quod corona gloriae non reddatur secundum iustum iudicium, sed quod reddetur a iusto iudice, quia a domino, qui iustus est & misericors, sed misericordiam ostendit coronando bonos qui ex condigno non possunt mereri, iustitiam vero puniendo malos qui ex condigno possunt demereri, nec tamen etiam eis reddit secundum rigorem iustitiae, quos iuste posset adnihilare.

Sententia huius distinctionis, xxviii.
in generali & speciali.

Illud vero inconcussè, &c. Superius determinauit de libero arbitrio. Hic determinat de insufficientia liberi arbitrii sine gratia. Et diuiditur in duas. Primum determinat quod dictum est generaliter in omnibus. Secundum specialiter in primis parentibus. Secunda in principio. scilicet ibi, post haec considerandum est. Prima diuiditur in tres. Primum exprimit Pelagianorum errorem & erroris absurditatem. Secundum ponit eorum obiectiones, & ipsarum obiectionum solutionem. Tertium subdit veritatis confirmationem. Secunda ibi, quid verò dicit sine gratia. Tertia ibi, illud de gratia liberi arbitrii. Secunda istarum diuiditur in tres. Primum ponit rationem eorum ad probandum quod homo sine gratia possit mandata Dei implere. Secundum ponit argumenta ad probandum quod possit per se a peccato resurgere. Tertium ponit aliquid ad probandum quod possit per se in deum credere. Secunda ibi, alibi etiam Augustinus. Tertia ibi, in expositione autem quarundam. Haec est sententia & diuisio lectionis in generali.

2 IN speciali sic procedit. Et proponit primum quod libero arbitrio sine gratia ad obtinendam salutem non sufficit. Et ostendit errorem Pelagianorum. Et circa hoc agit & explicat secundum Augustinum, quod dicebant Pelagii gratiam & salutem secundum meritum dari. Et hic error ortum habuit a Pelagiano monacho, qui dicebat homines sine gratia posse implere mandata dei. Et cum increparetur a fratribus, dicentibus, ad quid ergo est necessaria gratia. Respondebat, ut facilius posset homo mandata Dei implere, quae sine gratia difficilius poterat operari. Et sic ponebat quod libero arbitrio erat ista gratia sine qua principaliter nihil boni operari potest homo. Addit autem multa alia inconuenientia quae dicebat ex istis sequentia, scilicet orationes quae ecclesia facit quod nihil conferant his pro quibus fuerunt factae. Et quod gratia datur secundum merita nostra. Et quod paruuli sine originali peccato nascuntur. Postea ponit obiectiones & auctoritates Augustini per quas haeretici confirmant errores suos. Quarum prima talis est. Si sit peccatum secundum Augustinum, ergo cauere potest. Si enim cauere non posset, ergo peccatum non esset, quia nullus peccat in eo quod cauere non potest. Sed peccatum non vitatur, nisi per libero arbitrium. Quia secundum Augustinum, voluntas est qua peccatur & recte viuunt, ergo secundum Augustinum per libero arbitrium sine gratia potest quis mereri. Et respondet Augustinus, qui dicit se intellexisse quod voluntas est qua peccatur & recte viuunt, sed non potest in bonum dirigi, nisi per gratiam Dei a peccato mandata adiuuetur. Item arguunt per Augustinum, auctoritate dicentis quod nulli debet imputari, si non fecerit quod facere non potuit: ergo paruuli qui gratiam non habent, sed diuina mandata non seruauerunt re publicandi non sunt. Ex quo sine ipsa gratia non possent mandata implere. Et respondet Augustinus, quod hoc dicit contra Manichaeos qui ponebant duas naturas in homine, unam bonam a Deo, aliam malam a diabolo, quod si ita esset, non posset ab ea bonum fieri, & sic non esset ei culpa imputanda. Postea ponit aliam ipsorum obiectionem, quod homo posset resurgere a peccato sine gratia. Quia secundum Augustinum, mutare voluntatem est in nostra potestate: ergo potest de se sine gratia resurgere a peccato, respondet Augustinus, quod haec potestas nulla est si non esset a Deo data, unde proponit quod voluntas non nisi per gratiam opera pietatis facilius exerceret. Postea ponit alias obiectiones, quod potest aliquis in Deum credere sine gratia, eo quod velle credere nostrum est, ergo potest homo in Deum credere sine gratia. Respondet Augustinus, quod vtrumque est Dei principaliter, ex consequenti autem nostrum, quia non nisi nobis volentibus & consentientibus hoc esse potest. Item ad idem arguunt secundum Augustinum, posse habere fidem a natura est hominum, ergo homo per sua naturalia potest in deum credere. Et respondet quod homo de se habet naturalem aptitudinem ad credendum, & diligendum, sed credere, vel diligere sine gratia esse non possunt. Ultimo ponit veritatem de gratia & libero arbitrio secundum Hieronymum qui dicit etiam illos errare qui dicunt homines propter naturam malam non posse vitare peccatum, & illos qui ponunt homines propter naturam bonam peccare non posse sicut Iovinianus. Ambo enim tollunt arbitrii libertatem, sed dicit Hieronymus quod possumus semper peccare, & non peccare ut nos liberos consecramur. Haec est fides nostra, &c.

Z a QY